

mgr Alicja Karsznia-Sobczak

Streszczenie pracy doktorskiej pt.

”Analiza porównawcza narracji w opowiadaniach autobiograficznych osób
jąkających się”

Prezentowane w pracy badania dotyczą porównania narracji autobiograficznych ustnych i pisemnych osób jękających się oraz odpowiedniej grupy kontrolnej – osób bez zaburzeń płynności mówienia. Badania miały na celu stwierdzenie, czy istnieje korelacja między jękaniem a narracjami autobiograficznymi oraz określenie jej potencjalnego charakteru. Przedstawione w części teoretycznej doniesienia naukowe wskazują na złożoność jękania oraz jego wieloaspektowy wpływ na osobę nim dotkniętą. Biorąc pod uwagę konieczność wzmożonej kontroli własnej mowy osób jękających się oraz skomplikowanie układu odpowiedzialnego za tworzenie narracji, postawiono pytanie o możliwy wpływ jękania chronicznego na sposób konstruowania dłuższej wypowiedzi narracyjnej. Stanowiło to podstawę problematyki badań zaprezentowanej w rozdziale metodologicznym. Szczegółowe cele dotyczyły stwierdzenia czy istnieją korelacje między jękaniem a: - schematami narracyjnymi, - występującymi rodzajami narracji, - organizacją wątków tematycznych, - długością narracji. Odpowiedzi na pytania badawcze poszukiwano, konfrontując narracje ustne i pisemne osób o różnym poziomie nasilenia niepełności mowy (grupa badawcza) z tego samego rodzaju narracjami osób bez zaburzeń płynności mowy (grupa kontrolna). Dokonano również porównania wypowiedzi ustnych z pisemnymi w ramach tej samej grupy, by następnie ocenić, czy różnice między formami są podobne w grupie badawczej i kontrolnej.

W badaniach uczestniczyło 30 osób ze zdiagnozowanym jękaniem oraz 30 osób bez zaburzeń płynności mówienia. Każda z osób stworzyła narracyjną wypowiedź ustną i pisemną w formie autobiografii oraz wypełniła ankietę, która stanowiła podstawę do charakterystyki badanych osób. Grupę osób jękających się podzielono wewnętrznie ze względu na poziom nasilenia objawów niepełności, klasyfikując je jako lekkie, średnie lub znaczne. Na potrzeby analizy schematów narracyjnych dla opowiadań autobiograficznych wyróżniono w rozprawie 5 elementów schematu: bohater, wprowadzenie, przebieg narracji, zmiany, wyniki. Rodzaje narracji wyznaczono na podstawie występowania zdań fabularnych, opisowych i komentujących. W zebranych materiale badawczym wystąpiły narracje z przewagą zdań opisowych, z przewagą zdań komentujących oraz narracje opisowo-komentujące. W obszarze organizacji narracji materiał badawczy analizowano, korzystając z metody porządkowania

czasowego. Na tej podstawie narracje sklasyfikowano jako chronologiczne oraz niechronologiczne. Dokonano również podziału na narracje spójne i niespójne. Łącząc kategorię spójności z chronologią otrzymano: - narracje spójne chronologiczne, - narracje spójne niechronologiczne, - narracje niespójne chronologiczne, - narracje niespójne niechronologiczne.

Obszar analizy długości narracji dotyczył: - średniej długości zdań (liczba wyrazów w zdaniu), - średniej liczby wyrazów (liczba wyrazów w opowiadaniu), - średniej liczby zdań pojedynczych (zastosowano podział tekstu na zdania pojedyncze). Analiza średniej długości zdań ukazała różnice istotne statystycznie między formami ustnymi a pisemnymi w grupie badawczej oraz między narracjami ustnymi grupy badawczej i porównawczej. Zdania w wypowiedziach ustnych osób jękających się zawierały średnio więcej wyrazów niż zdania osób niejękających się. Wyniki analiz porównawczych średnich liczb wyrazów okazały się istotne statystycznie. Średnie liczby wyrazów w narracjach ustnych i pisemnych grupy badawczej okazały się istotnie niższe niż w grupie kontrolnej. Różnice istotne statystycznie otrzymano również, porównując długość narracji mierzoną średnią liczbą zdań pojedynczych wewnątrz danej grupy oraz między grupami. Analiza długości narracji mierzonej średnią liczbą zdań pojedynczych wykazała istotnie niższe wartości w grupie osób jękających się. Większe różnice między grupami dotyczyły form ustnych.

Na podstawie otrzymanych danych stwierdzono, że osoby jękające się wykorzystują inne schematy narracji niż osoby niejękające się. Różnice dotyczą kolejności występowania wyróżnionych elementów schematu narracyjnego, ich liczby, a także rodzaju. Istotne różnice odnotowano dla elementów „bohater” oraz „wyniki”, które rzadziej występowały w narracjach osób jękających się. W narracjach ustnych osób jękających się wystąpiły istotnie krótsze schematy. Różnice między liczbą fragmentów stanowiących osobne elementy schematu narracyjnego w obu formach wypowiedzi są natomiast istotne statystycznie tylko w grupie porównawczej. Oznacza to, że narracje ustne i pisemne osób jękających się są do siebie bardziej zbliżone pod względem liczby elementów schematu narracyjnego niż w grupie porównawczej.

Wyniki analizy porównawczej narracji wewnątrz grupy badawczej, uwzględniające poziom nasilenia niepełności ukazały brak istotnych różnic w zakresie: schematów narracyjnych, rodzajów narracji oraz spójności. Różnice odnotowano pod względem chronologii zdarzeń między formami ustnymi a pisemnymi u osób o lekkim poziomie nasilenia

niepłynności. W kategorii spójności i chronologii między opowiadaniem osób jękających się różnice wystąpiły w narracjach niespójnych niechronologicznych.

Stwierdzono duże różnice między grupami w zakresie występujących rodzajów narracji z przewagą zdań opisowych i narracji z przewagą zdań komentujących w formach ustnych. Najczęściej występującym rodzajem narracji ustnych u osób jękających się były narracje z przewagą zdań opisowych. W grupie kontrolnej ten rodzaj narracji w formach ustnych nie wystąpił wcale.

W zakresie chronologii narracji istotne statystycznie różnice dotyczyły: - w grupie osób jękających się częstszych narracji niechronologicznych w formach ustnych niż pisemnych, - częstszego w narracjach ustnych osób jękających się niż w grupie porównawczej niechronologicznego układu wątków. Porównanie spójności narracji badanych grup wykazało istotne różnice: - osoby jękające się stworzyły mniej narracji spójnych niż osoby niejękające się, - formy ustne grupy porównawczej są spójniejsze od form pisemnych. Uwzględniając kryterium spójności i chronologii, stwierdzono, że wystąpiło: - w grupie osób jękających się istotnie mniej narracji ustnych i pisemnych spójnych o układzie chronologicznym, - w grupie porównawczej istotnie mniej narracji ustnych i pisemnych niespójnych o układzie niechronologicznym, - w grupie osób jękających się w formach pisemnych istotnie więcej narracji spójnych o układzie chronologicznym, a w formach ustnych narracji spójnych o układzie niechronologicznym.

Zaprezentowane w pracy wyniki dowiodły występowania istotnych różnic między wybranymi parametrami narracji w opowiadaniach autobiograficznych osób jękających się i niejękających się. Analiza zgromadzonego materiału pozwoliła na zrealizowanie celów badawczych. Stwierdzono, że w grupie osób jękających się narracje nie różnią się w zależności od poziomu nasilenia niepłynności autorów pod względem: schematów narracyjnych, rodzaju narracji oraz spójności. Uwzględniając kryterium spójności i chronologii występują istotnie różne narracje między formami ustnymi a pisemnymi, ale tylko w grupie osób jękających się.

Na podstawie otrzymanych danych stwierdzono, że jękanie w zgromadzonych wypowiedziach było cechą różnicującą badane grupy i mogło mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na analizowane parametry narracji. Udokumentowane w pracy różnice między grupami stanowią podstawę do dalszych badań nad mechanizmami tworzenia narracji oraz oddziaływania jękania. Szczególne znaczenie miałyby badania podłużne, których celem byłoby określenie, czy narracje osób jękających się ulegają zmianom wraz z postępem terapii.

Aliga Karwan-Sobczak

